

Høgskulen
på Vestlandet

Familiekoordinering – den temporale dimensjonen i sosialt arbeid

Kjetil G. Lundberg,
Professor v/ Institutt for velferd og deltaking
Bergen
24.11.2021

SAMSPEL
BEREKRAFT
NYSKAPING

Utfordringsbilde: Tjenestene bakser med samhandlingsproblematikk

- › Å vokse opp i vedvarende lavinntekt som komplekst problem
- › Sammensatte utfordringsbilder der hjelpebehov og ansvar er fordelt på tvers av tjenester
- › Samarbeid på tvers som utfordring og potensiale

Komplekse familieintervensjoner som fremvoksende tjenestefelt

England: «The troubled families program» (2012-dd.)

- › Programmet utfører målrettede intervensjoner for familier med multiple utfordringer, som kriminalitet, anti-social atferd, skolefravær, arbeidsledighet, mental helse og familievold.

Norge: Helhetlig oppfølging for lavinntektsfamilier (HOLF – prosjektperiode 2016-2019)

«Målet var å redusere fattigdom og sosiale problemer gjennom helhetlig innsats på fire målområder: arbeid, bolig, økonomi og barnas situasjon. Det langsiktige målet var å forebygge at fattigdom går i arv, og gi barn i lavinntektsfamilier like muligheter som andre barn. »

- › men også flere varianter på kommunalt og regionalt nivå
- › Familiekoordinator som sentralt virkemiddel på tvers av land og tiltak

«Nye mønstre, Trygg Oppvekst - Koordinert, tverrfaglig innsats til barnefamilier med lav inntekt».

- › Målet med prosjektet er å bedre familiens livssituasjon og motvirke at barna har utfordringer med økonomi, arbeid eller bosituasjon når de blir voksne.
- › Familiekoordinator vil være en kontaktperson inn mot hjelpeapparatet og vil være i tett kontakt med familiene som deltar i prosjektet. Familiekoordinatorerne koordinerer tjenester til både barn og voksne i familiene.
- › Sammen utarbeider familie og familiekoordinator en plan for hvordan man skal jobbe sammen og hvordan målene til familien skal nås.
- › **Familiekoordinator: Ikke formell makt over brukerne. De har selvsagt mye uformell makt og mye reell makt ift. kunnskap og posisjon – men altså ikke sanksjonsmidler som koordinator. De formelle makt- og kontroll-mekanismene ligger i de ordinære tjenestene.**
- › **Relativt lite målstyring av den enkeltes arbeidsdag/arbeidsuke/gjøremål fra dag til dag (sammenlignet m. f.eks jobb-spesialist etc)**
- › **5 års perspektiv**
- › **Samarbeidspartnere: • NAV • Skole eller barnehage • Helsestasjon eller Familiesenter • Idrettslag og fritidsorganisasjoner • Fastlege • Kommunens oppfølgingstjeneste eller boligavdeling**

Aktuelle mål for familien kan være: • Komme i arbeid • Bedre økonomi • Bedre bosituasjon • Øke barns mestring på skolen • Øke barns deltakelse i fritidsaktivitet

Nye mønstre-prosjektet H2 – Kvalitative studier

- › Feltarbeid/ skygging av familiekoordinatorer i arbeid – på kontoret, i møter, hjemmebesøk, m.m.
- › Observasjon på fagsamlinger i Nye mønstre
- › Fokusgruppeintervju og individuelle intervju familiekoordinatorer og ressurspersoner
- › Intervju familier (foreldre)

- › Feltarbeid og intervju frivillig sektor

- › Studier over tid – Feltarbeid høst 2019, intervjuer vår 2020, planlagt feltarbeid høst 2020 (utsatt pga. pandemi), nytt forsøk høst 2021

Analytisk dimensjon: Betydningen av tid i helhetlig sosialt arbeid

- › Familie: 5 år som en betydelig tidshorisont i familiers og barns liv
- › Tjenesteutøver: Har bedre tid til å følge opp i en gitt situasjon og på lengre sikt. Fleksibel på type hjelp som gis (institusjonelt, praktisk, emosjonelt). Muliggjør også refleksjon og vurdering før handling.
- › Tjenesteutøver + familie: Relasjonsbygging, samhandling og forhandling om utfordringer, og mål, læringsdimensjon. Muliggjør tillitsbygging og fokus på tvers av familiens medlemmer
- › Samfunnsdimensjon: Endringer på samfunnsnivå som innvirker på familiens liv (eks.: covid)

Innledende periode etter inntak – der relasjoner og tillit bygges med familien og med tjenesteapparat»

- > «... brannsløkkingsfasen. Der man kommer inn og så har de gjerne opparbeidet seg husleierestanse, kanskje varsel om utkastelse, det er mye gjeld, masse regninger som har gått til inkasso og de har mistet fullstendig oversikt (...), men jeg opplever stort sett i de fleste familiene om det tar et halvt år, 8 måneder eller et år»
- > Den første perioden: Hektisk fase med kartlegging og mye intervensjon. Samtidig gis praktisk hjelp og emosjonell støtte - en periode dert relasjoner og tillit bygges.
- > Etablering av ståsted. Kommer i posisjon overfor familiene. Jobber opp tillit. Kan brukes på flere fronter gitt det lange tidshorizonten, kommer også i posisjon overfor barna når de blir eldre.
- Når kaoset har lagt seg: Jobbing med nye mål F. eks. ift. barnas behov, Foreldres utdanning, Jobb, Helse
- **Distinkte faser eller en pendel som svinger?**

En utvidet hjelpe- og koordinator-rolle

- > «Det å ha en god relasjon til de en skal hjelpe, det gjør at de slipper oss virkelig inn. Og vi er jo så tett på, vi jobber i hjemmet og avdekker ting, noen ganger ting som ikke er så hyggelige. Vi må komme med en del kjipe tilbakemeldinger, av og til må en melde til barnevernstjenesten, men vi har sett at den **relasjonen vi har bygd opp** og den **tilliten som ligger i bunnen** gjør at de tåler veldig mye, så sånn summert opp... en familiekoordinator er en som er strukturert, en som har øye for detaljer, en som klarer å holde hodet klart, har mange baller i luften samtidig og må være god på å møte mennesker.»
- > «... viktig å presisere at vi er **ikke koordinator kun på systemnivået**, men alle tingene vi har snakket om at vi **noen ganger er pårørende, støttekontakt, venninne i anførselstegn, psykisk helsearbeider, praktisk kjørehjelp..** vi er så veldig mye på systemnivå, koordinering ja og samarbeid med de andre instansene og dra de i gang, få til samarbeid men **også helt ned på bakken og sånn at man sitter med leksehjelp omtrent og får de gjennom eksamen**, det er så viktig at det er beskrevet tenker jeg for det er så vanskelig å forklare både til familie og andre – **hva er vi egentlig? for vi kan være alt mulig ut ifra hva familien har behov for, men ikke kun koordinator på kontor som sitter og administrerer hva andre skal gjøre.**
- > «Vi gjør jo det ingen andre gjør, da bare gjør vi det».

Samarbeid med øvrige tjenester

- > - mer kunnskap om familiene enn ordinære tjenester
- > - bidrar til at familiene får mer treffsikre tjenester
- > - godt samarbeid opp mot andre tjenester
- > - Behov for rolle-avklaring opp mot ordinære tjenester og andre koordineringsinstanser

- > «Jeg opplever at det er veldig behov for vår rolle. Det er ofte en ser at mor eller far har prøvd å komme i kontakt med tjenestene, de blir på en måte avvist, det blir sånn nei men dette er noen andre, du må gjøre dette, du må søke... Litt sånn at de egentlig skyver dem litt vekk når en hekter seg på og hjelper dem inn. Når tjenestene først er på plass så opplever jeg at det er veldig positivt samarbeid og at det er veldig bra at vi er inne og fyller den rollen som koordinator»

- > «Tjenester eller hjelpeapparat rundt familiene vi følger får større forståelse for familienes situasjon, blir bedre kjent, forstår behovene på en annen måte når noen kommer inn og synliggjør de bedre enn de ofte får til selv, dessverre.»

- > «Ofte ser vi at familiene får riktigere hjelp om det går an å si det, at man synliggjør behovene på en sånn måte at hjelpebehovet blir belyst som kanskje ikke tidligere har blitt belyst og barn får tilgang til tjenester og rettigheter som de ikke har fått men har hatt krav på hele veien»

- > «Vår rolle at vi skal ikke gjøre deres jobb. Vi er koordinører, vi skal passe på at familien får den hjelpen de trenger fra de som skal jobbe med dem. Jeg er ikke gjeldsrådgiver sant, men jeg skal gjerne koble på gjeldsrådgiver, sitte i møter sammen med dem».

Sosialfaglig arbeid i et nedstengt Norge – erfaringer fra et tiltak for lavinntektsfamilier

Kjetil G. Lundberg, Hilde Danielsen og Kristine Vigsnes

Publisert 29.06.2020 12:37
Oppdatert 29.06.2020 12:46

Koronasituasjonen er krevende for utsatte familier, men også for tjenesteutøvere. Profesjonskompetansen blir enda viktigere i en krisesituasjon, og stiller krav til kreativitet og nytenkning for å bidra til at familiene får en god hverdag.

I denne fagartikkelen vil vi dele erfaringer med hvordan dette har artet seg for lavinntektsfamilier og familiekoordinatorer i tiltaket «Nye mønstre – trygg oppvekst». Med dette ønsker vi å synliggjøre erfaringer og innsikter som kan ha bred relevans for relasjonelt sosialt arbeid under en krise og for utøvelsen av bistand til sårbare personer og familier generelt.

Kjetil G. Lundberg

Privat

Sosiolog, professor ved Institutt

Utvikling og forhandling om mål over tid

- › Familiens medbestemmelse står sentralt i «nye mønstre»
- › I tiltaks-»scriptet» står «familiens plan» sentralt
- › Dokument der familien fremmer egne mål som det skal jobbes etter
- › Familienes/deltakernes egne mål er sentrale – men forhandles og revideres i et samspill mellom familiekoordinator og familie/bruker

- › Relasjonskompetanse, empati. FK-ene er profesjonelle men samtidig en nærhet i rollen/ relasjonen – blikk kontakt, viser forståelse. Sier det de mener på en strategisk måte. Vurderer hva de skal ta opp når. I relasjonen: reell dialog, reell medbestemmelse

Foreldreperspektiv vs. Barneperspektiv – motsetninger eller komplementære dimensjoner?

- › Helhetlig familieperspektiv muliggjør veksling mellom ulike fokus over tid
- › Etablert kontakt og tillit muliggjør fokusskifte på familiens medlemmer over tid
- › Spesielt tydelig i oppfølgingsstudiene: familiekoordinatorens fokus og oppgaver flytter seg over tid ift. familiens medlemmers situasjon – spesielt i barnas overgang fra barn til ungdom og ung voksen

Familiekoordinator-rolle: Betydning av timing

- › Familiekoordinator – en klassisk sosialarbeiderrolle – Muliggjør helhetlig, fleksibel og relasjonelt sosialfaglig arbeid
- › Faglig skjønn og tillitsfull relasjon spiller på lag – veksling mellom praktisk, emosjonell og institusjonell hjelp
- › Kommer i posisjon overfor familiene. Jobber opp tillit over tid. Kan brukes på flere fronter gitt det lange tidshorizonten, kommer også i posisjon overfor barna når de blir eldre.
- › Veksling mellom «brannslukking» og langsiktig tenkning – vanskelig for dem å løfte blikket når kaoset råder.
- › Viktigheten av å bruke rett intervensjon til rett tid

Litteratur

- › Ask, Torunn, Jorunn Gjedrem, Brita Gjerstad, Kjetil Lundberg og Siv Oltedal (2021): «Sosialfaglig arbeid med familieoppfølging i Nav – En vignettstudie». *Fontene Forskning*, nr. 58-69.
- › Fløtten, T., & Grødem, A. S. (2014). Helhetlige tiltak mot barnefattigdom. En kunnskapsoppsummering [Holistic measures against child poverty. A summary of knowledge]. Fafo-rapport 2014:18.
- › Lambert, M. and S. Crossley (2017) Getting with the (troubled families) programme': a review. *Social policy & Society*, 16:1, 87-97.
- › Lundberg, Kjetil G. (2019) «Fattigdom handler om mer enn håndtering av personlig økonomi». Kronikk, *Bergens Tidende*, 14.12.2019.
- › Lundberg, Kjetil G., Hilde Danielsen og Kristine Vigsnes (2020) «Sosialfaglig arbeid i et nedstengt Norge – Erfaringer fra et tiltak for lavinntektsfamilier». Fagartikkel, *Fontene*.
- › Morris, K., White, S., Doherty, P., & Warwick L. (2017). Out of time: Theorizing family in social work practice. *Child and Family Social Work*, 22, 51–60.
- › Ribbens McCarthy, Jane; Gillies, Val and Hooper, Carol-Ann (2018). Troubling families: introduction. *Sociological Research Online*, 23(1) pp. 153–159.
- › Walsh, J., White, S., Morris, K. & Doherty, P. (2019) How do you solve a problem like Maria? Family complexity and institutional complications. *UK social work, European Journal of Social Work*, 22:6, (s. 1050-1061)